

**RADYKALIZACJA ANTYMUZUŁMAŃSKIEGO I ANTYIMIGRANCKIEGO DYSKURSU
W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH W LATACH 2016 I 2017
NA PRZYKŁADZIE WYDARZEŃ W EŁKU**

**The radicalisation of the anti-muslim and antimigrant discourse in the social media
on the example of local incidents in Ełk in 2016 and 2017**

Streszczenie

Artykuł odnosi się do zdarzeń z Ełku z 1 stycznia 2017 r. Wówczas – w tym 60-tysięcznym mieście, w którym mieszkało sześć osób pochodzących z krajów muzułmańskich – doszło do antymuzułmańskich zamieszek po zabójstwie młodego Polaka przez Araba, pracownika baru z kebabem. Autorzy stawiają tezę, że istotnym czynnikiem, który doprowadził do zajść, była uprzednia radykalizacja nastrojów społecznych. Zbrodnicze działania ISIS, kryzys migracyjny i zamachy terrorystyczne w Europie rozbudziły lęk przed imigrantami i muzułmanami w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Antymuzułmańska retoryka została instrumentalnie wykorzystana w kampanii wyborczej w 2015 r. (m.in. partia KORWiN prowadziła kampanię pod hasłem „Stop islamizacji Polski”). W tym czasie odbył się w Ełku wiec przeciwko imigrantom. Później w pobliskim Olecku miała miejsce demonstracja przeciwko lokalizacji ośrodka dla uchodźców. W marcu 2016 r. grupa młodych ludzi dokonała, motywowanego rasizmem, napadu na pracowników ełckiego baru z kebabem. Do radykalizacji nastrojów przyczyniła się aktywność w mediach społecznościowych. Na przykładzie treści udostępnianych przez pewnego ełckiego polityka na portalu Facebook ukazano proces rozprzestrzeniania się treści ksenofobicznych i islamofobicznych. Konsekwencją tego była interpretacja zabójstwa Polaka jako aktu terrorystycznego i dżihadu.

Słowa kluczowe: zamieszki w Ełku, islamofobia, radykalizacja nastrojów społecznych, patologizacja świadomości społecznej

Abstract

The article presents the incident from Ełk on 1st January 2017. The town with 60,000 inhabitants and six people from Muslim countries experienced anti-Muslim riots after the murder of a young Pole by the kebab bar staff member and an Arab. The authors put forward the thesis that the crucial factor that led to the incident was the prior radicalization of social attitudes. Criminal activities of ISIS, the migration crisis and the terrorist attacks in Europe have aroused fears of immigrants and Muslims in the countries of Central and Eastern Europe. The anti-Muslim rhetoric was instrumentally used in the election campaign in 2015 (i.a. The KORWiN Party fomented fears of Islam by launching a campaign under the slogan: „Stop Islamization of Poland”). During the campaign in Ełk took place a demonstration against immigrants. Then there was a demonstration against the location of a refugee center in the nearby town Olecko. In March 2016, a group of young people attacked employees of the kebab bar in Ełk. It was the racist attack. The activity in social media contributed to the radicalization of social attitudes. The example of the content provided by a certain politician from Ełk shows the process of spreading xenophobic and Islamophobic content. The consequence of this was the interpretation of the Pole's murder as a terrorist act and Jihad.

Keywords: riots in Ełk, Islamophobia, radicalization of social attitudes, pathologization of social awareness

Wstęp

1 stycznia 2017 r. Polskę i świat¹ obiegły informacje o zamieszkach antymuzułmańskich w Ełku. Powodem zająć było zasztyletowanie 21-letniego Daniela Rudnickiego przez kucharza z miejscowego baru z kebabem (Tunezyjczyka) przy czynnym współudziale właściciela tegoż baru (Algierczyka). Zdarzenie miało miejsce około godz. 22 w sylwestra. Do zabójstwa doszło w trakcie szamotaniny powstałej po kradzieży dwóch puszek z napojami przez Polaka. Prawdopodobnie przed kradzieżą atmosfera w Prince Kebab była napięta, a tragedia była tego konsekwencją.

Tuż przed północą media społecznościowe obiegła wiadomość o śmierci młodego chłopaka. Jeden z lokalnych radnych napisał: „Petarda w Prince Kebab na AK przyczyną śmierci 21-latka. #Sylwester #szok #imigranci #kosawplecy” (godz. 23.35)². Wieść rozniosła się bardzo szybko. O godz. 7.40 portal internetowy EłkdlaWas.info opublikował artykuł pt. *Dżihad w Ełku? Nie żyje 21-latek (Dżihad...)*. Autor pyta: „Czy szlachtowanie nożami i maczetami będzie teraz standardem? Czy od tego nie powinna być policja?”. Inny użytkownik portalu Facebook, znany ełcki zawodnik MMA, napisał emocjonalną odezwę: „Dziś pod ciapacką gównodajnią na Ul. Armii Krajowej w Ełku ma się odbyć pikietą w sprawie wczorajszego zamachetowania 21-letniego chłopaka przez brudasów. Kto może niech będzie. Ruszcie się ludzie, bo jak to się teraz odpuści to za parę miesięcy któryś brudas się wyp... w Bramie Mazur³ i dopiero będzie płacz. To jest dramat!!! Apeluję, żeby na pikietę przyszedł jakiś mądry polityk z Ełku i w tej sytuacji powiedział/zrobił coś sensownego. Macie teraz najlepszą okazję, żeby się wykazać przed Waszymi wyborcami”. W poście tym zostały wymienione imiennie 73 osoby, wśród nich lokalni politycy. 1 stycznia o godz. 14.26 miejski radny, który jako pierwszy przekazał „newsa” o zamordowaniu Polaka, przeprowadził transmisję na żywo, ukazując zebrany tłum przy ul. Armii Krajowej nieopodal Prince Kebab w Ełku. Przekaz ten udostępniono 336 razy, a około 300 osób na niego zareagowało. Komentarze, które pojawiły się pod transmisją, oddają ówczesną atmosferę: „Wyp... z Ełku te brudne scierwo” (godz. 14.32, 11 polubień), „2 czy 3 tygodnie temu w Wiedniu brudny też zaszlachtował Polaka” (14.35, brak polubień), „Spalic sk...” (15.16, pięć polubień).

Informacje i materiały audiowizualne zamieszczane w mediach społecznościowych miały znaczący wpływ na powstanie rozemocjonowanego zbiegowiska młodych ludzi, który przekształcił się w tłum. Początkowo manifestanci wnosili tylko okrzyki np. „Cała Polska śpiewa z nami wyp... z uchodźcami”, „Polska dla Polaków”. Frustracja i wypity alkohol wyzwoliły jednak zachowania agresywne – skupione najpierw na lokalu z kebabem, później natomiast skierowane przeciwko policji, będącej odwiecznym wrogiem pseudokibiców.

W artykule tym autorzy poddali analizie internetowy dyskurs dotyczący islamu i muzułmanów po kryzysie migracyjnym w lokalnym kontekście Warmii i Mazur. Olsztyńscy badacze stawiają tezę, że internetowy dyskurs od dłuższego czasu prowadził do radykalizacji antymuzułmańskich nastrojów wśród części mieszkańców Ełku, a zamieszki były rezultatem nie tylko frustracji związanych z zabójstwem Polaka, ale także uprzedniej radykalizacji nastrojów społecznych. Z obserwacji autorów wynika, że w tym czasie w Ełku mieszkało tylko sześć osób wywodzących się z krajów muzułmańskich⁴. Byli to wyłącznie pracownicy i właściciele barów z kebabem: Egipcjanin i Algierczyk (Kebab Kleopatra), Tunezyjczyk i Algierczyk

¹ Relacje o wydarzeniach w Ełku opublikowały m.in. internetowe serwisy BBC, „Daily Mail”, „The Sun”, „Frankfurter Allgemeine Zeitung”. Zob. <http://www.bbc.com/news/world-europe-38488863>; <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-4081454/Tunisian-charged-murder-Pole-event-sparks-riots.html>; <https://www.thesun.co.uk/news/2520088/tunisian-cook-is-charged-with-murdering-a-man-who-didnt-pay-for-his-drinks-and-sparked-anti-immigrant-riots-in-poland/>; <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/krawalle-nach-messerstecherei-in-masuren-in-polen-14601790.html> [dostęp: 9.12.2017].

² Wypowiedzi pochodzące z mediów społecznościowych autorzy cytują w oryginalnym brzmieniu. Zachowano pierwotny szyk zdań, interpunkcję, stylistykę oraz ewentualne błędy. Słowa uznane za obelżywe zostały natomiast wykropkowane.

³ Brama Mazur – powstała w 2014 r. galeria handlowa w centrum Ełku, znajdująca się nieopodal dworca PKP.

⁴ Nie można jednak z całą pewnością stwierdzić, że pracownicy ełckich kebabów są muzułmanami, ponieważ istnieje pewne prawdopodobieństwo, że wśród nich znaleźli się przedstawiciele bliskowschodnich mniejszości wyznaniowych lub osoby niewierzące. Urzędowe rejestry nie zawierają danych o wyznaniu cudzoziemców. W Ełku nie istnieje żadna sformalizowana struktura muzułmańska ani miejsce do odprawiania wspólnych modlitw.

(Prince Kebab), Turek (Ankara Kebab), Turek (Istanbul Döner Kebab). W Ełku – ze względu na wielkość i peryferyjne położenie – nie ma wysoko wykwalifikowanych cudzoziemców (np. lekarze), których można by wiązać z kulturą arabsko-muzułmańską. Artykuł składa się z części teoretycznej, w której podjęty został problem patologizacji świadomości społecznej, metodologii badań, oraz czterech rozdziałów empirycznych, ukazujących kontekst ponadlokalny wydarzeń w Ełku, lokalne lęki przed islamizacją, ksenofobiczny dyskurs obecny na prywatnym profilu pewnego Lokalnego Polityka w mediach społecznościowych oraz wnioski w formie intersubiektywnej reprezentacji stereotypowego wizerunku „muzułmanina”.

Patologizacja świadomości społecznej

Radykalizacja nastrojów społecznych to zmiany zachodzące w obszarze świadomości społecznej. Według Piotra Sztompki świadomość społeczna to zbiór idei, poglądów, przekonań szeroko rozpowszechnionych i akceptowanych przez daną zbiorowość, które stają się wzorami postępowania i schematami myślenia. W obręb świadomości społecznej wchodzi takie elementy, jak: myślenie potoczne, idee i wyobrażenia na temat spraw ponadnaturalnych (religia), ideologie, opinia publiczna, wiedza naukowa, sztuka z literaturą i muzyką (Sztompka 2002: 293, 307). Podstawowym fundamentem świadomości społecznej jest język. Dzięki procesom komunikacji formułowane przekonania mogą przekroczyć poziom subiektywny i stać się intersubiektywnym składnikiem światopoglądu. Szeroko akceptowane idee mają skłonność do dogmatyzacji. Przemiany świadomości społecznej mogą mieć charakter patologiczny, gdy rozprzestrzenione schematy postępowania degenerują relacje między ludźmi, a myślenie potoczne ogarniają ideologie wywyższające jednych i poniżające drugich. Wówczas nienawiść i pogarda legitymizują przemoc względem innych ludzi. Teoria tożsamości społecznej Henriego Tajfela i Johna Turnera pokazuje, że przyporządkowujemy siebie i inne osoby do określonych grup społecznych. Nasza tożsamość społeczna jest wyrazem identyfikacji z grupą własną (np. naszym narodem, grupą wyznaniową) i wynikiem porównań grupy własnej z grupami obcymi (np. innymi narodami, innymi grupami wyznaniowymi) (Tajfel, Turner 1979: 13-19). Z punktu widzenia teorii tożsamości istotne znaczenie mają idee i przekonania kreujące intersubiektywne, umysłowe reprezentacje grupy własnej i grup obcych. Emocjonalna identyfikacja z grupą własną prowadzi do pozytywnego oceniania grupy własnej i negatywnej oceny grup obcych. Afirmacji grupy własnej towarzyszy zwiększony dystans do grup obcych. Dystans międzygrupowy przybiera formę kontinuum od solidarności do wrogości, od braterstwa po eksterminację. Najniższy dystans międzygrupowy dotyczy sytuacji, gdy granice międzygrupowe zacierają się i przestają odgrywać jakiegokolwiek znaczenie w relacjach między członkami różnych grup. Najwyższy wyraz dystansu międzygrupowego wiąże się z odebraniem innej grupie prawa do istnienia (gotowość do eksterminacji fizycznej). Z reguły towarzyszy temu mechanizm dehumanizacji członków danej grupy. Przekonanie o własnej wyjątkowości (megalomania) idzie w parze z pejoratywnym ocenianiem grup obcych (ksenofobia). Etnocentryzm, podwyższając wartość własnej grupy etnicznej, wyzwala jednocześnie postawy ksenofobiczne. Patologicznymi zmianami w świadomości społecznej należy więc określić przeobrażenia w zakresie akceptowanych idei, przekonań, schematów myślenia, wzorów postępowania, które prowadzą do powiększania dystansów międzygrupowych.

Dystanse międzygrupowe zależą od połączenia tak czynników obiektywnych, jak i subiektywnych. Patologizacji świadomości społecznej – rozpowszechnianiu się stereotypów i wyostreniu uprzedzeń – sprzyjają czynniki obiektywne, takie jak: nierówna redystrybucja rzadkich zasobów pomiędzy grupami (np. bogactwo, miejsca pracy, ziemia), wojna, kryzys, nieszczęśliwe zdarzenia. Nierówności społeczne mogą prowadzić do konfliktów nawet w ramach grup uznawanych za własne, tym bardziej gdy dotyczy to relacji międzygrupowych. W przypadku wojny, kryzysu czy nieszczęśliwych zdarzeń grupy obce stają się często „kozlami ofiarnymi” obarczonymi winami za aktualne problemy (Coser 2009: 67-84). Znaczącą rolę odgrywają subiektywne i intersubiektywne procesy psychiczne prowadzące do wyartykułowania krzywdy i przypisania win określonym grupom społecznym. John Dollard i Neil Miller postawili tezę, że frustracje mogą zostać rozładowane na drodze agresji (Dollard 1939: 8-9). Przemoc dotyka z reguły grup, które nie są w stanie się obronić (np. mniejszości, imigranci). W sytuacji radykalnego pogorszenia warunków życia, załamania gospodarczego, poczucia grupowego zagrożenia łatwym obiektem agresji może stać się określona grupa obca.

Metodologia badań

Jeden ze współautorów artykułu mieszka i pracuje w Ełku. Od kilku lat jest aktywnym użytkownikiem portalu społecznościowego Facebook. Wcześniej badał dyskurs medialny polskich emigrantów w Irlandii, analizując emigranckie fora internetowe (Marcinkiewicz 2014). Doświadczenie z zakresu wirtualnej etnografii, zwanej także netnografią (Kozinets 2012), zostało skonfrontowane z badaniami debaty publicznej zogniskowanej wokół problematyki islamu i muzułmanów w Polsce (Łyszczarz 2012, 2014, 2017). W związku z powyższym autorzy przyjęli założenie, że całościowe badanie współczesnej przestrzeni społecznej nie jest możliwe bez uwzględnienia przestrzeni internetowej, a w szczególności gwałtownego rozwoju mediów społecznościowych.

Materiał empiryczny, wykorzystany w niniejszym artykule, został zebrany dzięki obserwacji uczestniczącej w dyskusjach na portalu społecznościowym Facebook. Badaczom udało się zarchiwizować wiele istotnych wątków, które stanowią egzemplifikację szerszych zjawisk występujących w Internecie. Umożliwiło to przeprowadzenie analizy dyskursu opartej na jakościowej analizie treści oraz ilościowej analizie zawartości przekazów medialnych (Facebooka oraz treści pochodzących z innych źródeł, ale udostępnianych na FB).

Autorzy poddali analizie konto lokalnego polityka o orientacji prawicowej. Osoba ta cieszyła się znacznym zaufaniem elżan, czego potwierdzeniem był wysoki wynik uzyskany w wyborach samorządowych w 2014 r. Polityk ten pełnił eksponowaną funkcję w lokalnej administracji i oceniany był jako wysoce kompetentny. W tym czasie osoba ta posiadała ponad 2 tys. znajomych na Facebooku. Personalalia lokalnego samorządowca zostały utajnione, gdyż autorom chodziło jedynie o ukazanie istoty zachodzących w mieście zjawisk i procesów.

Kontekst ponadlokalny

Zjawisko islamofobii do niedawna charakterystyczne było tylko dla Europy Zachodniej. W Polsce, pomimo niewielkiej liczby muzułmanów oraz braku realnych problemów z integracją imigrantów, coraz mocniej objawiają się jednakże symptomy tej motywowanej politycznie niechęci wobec muzułmanów. Termin ten, według wytycznych opracowanych przez Europejskie Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii, należy rozumieć jako wrogość w stosunku do islamu oraz praktyczne konsekwencje tej postawy, przejawiające się w mowie nienawiści, postawach rasistowskich i dyskryminacji członków społeczności muzułmańskiej (*Muslims...*: 60-62).

W polskich warunkach islamofobia ma wybiórczy charakter. Zjawisko to ograniczone jest bowiem przede wszystkim do przybyszów z Bliskiego Wschodu i w zasadzie nie dotyczy Tatarów, postrzeganych jako Polacy – rodzimi muzułmanie. Islamofobiczny dyskurs ma wybitnie ksenofobiczny charakter, gdyż piętnując obce wzory, ceni zarazem Tatarów za to, że potrafili dostosować islam do lokalnych warunków kulturowych. Jedynym w zasadzie poważnym wyjątkiem od tej reguły była jak dotąd dewastacja meczetu i cmentarza tatarskiego w Kruszyńskich, która miała miejsce na przełomie czerwca i lipca 2014 r. Pół roku wcześniej (w listopadzie 2013 r.) miała natomiast miejsce próba podpalenia drzwi meczetu w Gdańsku (Łyszczarz 2017: 96-97).

Islamofobia w Polsce ma również wtórny charakter – jest odtwórcza, gdyż bazuje na wzorach kopiowanych z Europy Zachodniej. Dla skrajnych organizacji antymuzułmańskich wzorem do naśladowania są nie tylko populistyczni politycy pokroju Geerta Wildersa czy Marine Le Pen. Obiektem fascynacji Polskiej Ligi Obrony oraz pokrewnych organizacji stał się również norweski terrorysta Anders Breivik. Ten typ islamofobii, w którym dominuje retoryka polityczna o antyimigranckim wydźwięku, można jednoznacznie identyfikować z opcją prawicową. Ideologia rasistowska obecna w nacjonalistycznym przekazie jest często maskowana teoretycznymi rozważaniami o charakterze kulturowym. Szczególnie mocno eksploatowane są zwłaszcza odniesienia do klasycznej już, choć rażącej uproszczeniami, teorii Samuela Huntingtona, która przewidywała nadchodzące konflikty związane z tzw. zderzeniem cywilizacji. Islamofobia prawicowa, zajmująca niewątpliwie dominującą pozycję wśród krytyków islamu w Polsce, nie wyczerpuje jednak repertuaru postaw niechętnych muzułmanom. W europejskim dyskursie publicznym obecna jest także – choć marginalnie – krytyka islamu z perspektywy liberalnej, a rzadziej też lewicowej. Nie jest to jednak klasyczny przejaw islamofobii, lecz raczej opozycja w stosunku do religijności jako takiej, jak również do narzuconych przez religię konserwatywnych

wzorców kulturowych, które sprzyjają wykształceniu politycznych postaw fundamentalizmu. Tego typu zjawisko wykracza jednakże poza ramy niniejszego artykułu (Łyszczarz 2017: 97-99).

W polskich mediach islam od wielu lat pojawia się przede wszystkim w kontekście zagrożeń dla bezpieczeństwa wynikających z działalności nurtów fundamentalistycznych (m.in. talibów w Afganistanie i Al-Kaidy odpowiedzialnej za zamach na WTC). Sytuacja ta uległa nasileniu po powstaniu tzw. Państwa Islamskiego (ISIS). Informacje o zbrodniach popełnianych przez jego bojowników obieły cały świat. Fragmenty profesjonalnie wykonanych filmów z brutalnych egzekucji pokazywały media na całym świecie. W „globalnej wiosce” rósł strach przed barbarzyńcami z ISIS. W 2015 r. niestabilna sytuacja polityczna i gospodarcza spowodowała napływ do Europy setek tysięcy migrantów z Afryki i Bliskiego Wschodu. Europejskie służby (Frontex) nie mogły sobie poradzić z tak potężną falą imigracji, a w mediach pokazywano tabuny ludzi przemierzających się pomiędzy krajami lub koczujących na granicach. W celu rozwiązania problemu Komisja Europejska zaproponowała wówczas mechanizm dyslokacji migrantów pomiędzy krajami członkowskimi. Wzbudziło to sprzeciw nowych państw UE z Europy Środkowej – w tym Polski – wolnych od większych skupisk cudzoziemców ze względu na niższy standard życia i poziom rozwoju ekonomicznego. W czasie tego kryzysu tzw. Państwo Islamskie dokonało serii zamachów, aby podsyć atmosferę grozy w Europie Zachodniej. W 19 atakach dokonanych w Europie w latach 2015-2016 zginęło 296 osób, a 927 zostało rannych (*Zamachy...*). Obrazy przedstawiające akty terrorystyczne z Paryża, Nicei, Monachium czy Berlina transmitowały telewizje informacyjne na całym świecie. Kryzys migracyjny w Europie, w połączeniu z aktywnością terrorystyczną ISIS, wywołał niespotykaną falę ksenofobii. W Polsce zbiegł on się z kampanią wyborczą i rosnącą popularnością populistycznych partii, inspirowanych przez zachodnioeuropejskich radykałów. Od wielu lat postulatem tzw. nowej prawicy było bowiem zerwanie z poprawnością polityczną (Canovan 2008: 92-94), co podsycało wrogość wobec imigrantów i multikulturalizmu, w szczególności muzułmanów. Wykorzystując media społecznościowe jako instrument walki politycznej, partie populistyczne skutecznie przekuły niechęć do imigrantów w poparcie społeczne.

Kluczowym ogniwem antymuzułmańskiej radykalizacji nastrojów społecznych w Polsce były media. Obraz medialny islamu ograniczał się do zbrodniczych działań ISIS, zamachów bombowych na Bliskim Wschodzie i w Europie Zachodniej oraz rzeszy uchodźców/imigrantów przybywających do Europy. Szczególna rola przypadła portalom społecznościowym, które umożliwiają kształtowanie świadomości społecznej poprzez wyrażanie sympatii i udostępnianie informacji. Dzięki temu zarówno przekazy wiarygodne, jak i niewiarygodne (tzw. *fake news*) zyskiwały popularność poprzez „szerowanie” i „lajkowanie”. Treści przedstawiające muzułmanów w negatywnym świetle krążyły niczym słynne „łańcuszki szczęścia”. W ten sposób Internet zalał potok islamofobicznych i rasistowskich treści. Aktywność w mediach społecznościowych przebiegała w kierunku afirmacji polskości jako tożsamości własnej. Internet zalała fala treści nacjonalistycznych, podkreślających heroizm (np. Powstanie Warszawskie, żołnierzy wyklętych, „polskich sprawiedliwych”, husarię) i chrześcijańskie korzenie (stereotyp Polaka katolika, mit Polski jako przedmurza Europy). W ten sposób antymuzułmańska nagonka szła w parze z afirmacją zmitologizowanej tożsamości narodowej.

Lokalne lęki przed islamizacją

W kampanii wyborczej w Ełku pojawiły się wątki związane z kryzysem migracyjnym. Szczególnie charakterystyczny jest przypadek Mariusza Filipowicza, który kandydując z list partii KORWiN, występował pod hasłem „Stop islamizacji Polski”. Na jego billboardach znalazł się wóz pancerny z uzbrojonymi terrorystami ISIS, a tuż przed wyborami pojawiły się w Ełku plakaty, na których umieszczono slogan: „Czy chcesz, aby w twoim mieście powstała islamska dzielnica?”. 12 września 2015 r. partia KORWiN zorganizowała w Ełku wiec przeciwko przyjmowaniu imigrantów z Syrii i Bliskiego Wschodu. Pretekstem była 332. rocznica odsieczy wiedeńskiej. Zagroženiami ze strony islamu straszyl również kandydat na posła z ramienia Prawa i Sprawiedliwości – Wojciech Kossakowski. Wskazywał on m.in. na „nieprzewycięzalny dystans kulturowy” pomiędzy chrześcijanami a muzułmanami oraz na „przemieszanie emigrantów ekonomicznych, uchodźców i terrorystów”. Kossakowski podsycal lęk przed obcymi, twierdząc, że w Ełku znaleźć się może kilka tysięcy muzułmanów, a wśród nich rzekomo terroryści (*Czy powinniśmy...*).

Wspomniani politycy uzyskali wysokie poparcie elektoratu. Wojciech Kossakowski zdobył mandat, otrzymując 8183 głosy (w powiecie ełckim 3692 głosy). Natomiast Mariusz Filipowicz uzyskał wprawdzie 6764 głosy, lecz KW KORWiN nie przekroczył, zawartego w ordynacji, 5-procentowego progu wyborczego i nie uczestniczył w podziale miejsc w parlamencie.

W tym kontekście warto wspomnieć o zdarzeniach, które świadczą o radykalizacji nastrojów ksenofobicznych i antymuzułmańskich. 19 grudnia 2015 r. w pobliskim Olecku odbyła się demonstracja przeciwko lokalizacji w mieście ośrodka dla uchodźców. W pikiecie uczestniczyli poseł Kukiz'15 Paweł Andruszkiewicz oraz poseł PiS Jerzy Antoni Gosiewski. Zbierano podpisy pod petycją do spółki, która brała udział w przetargu. Na transparentach pojawiły się napisy: „Imigranci stop”, „Polska dla Polaków, nie dla dziczy” (*Wiec protestacyjny...*).

25 marca 2016 r. miał miejsce w Ełku rasistowski napad. Pięciu pijanych młodych mężczyzn wtargnęło do baru Kleopatra, prowadzonego przez Egipcjanina i Algierczyka. Sprawcy w wulgarny sposób obrażali pracowników baru, po czym doszło do rękoczynów (*Napad na kebab...*). Prokuratura z Olsztyna zajmująca się przestępstwami z nienawiści postawiła pięciu osobom zarzuty publicznego znieważenia, stosowania przemocy na tle rasowym i naruszenia nietykalności osobistej. Sąd Okręgowy w Suwałkach uznał cztery osoby za winne zarzucanych im czynów, a jedną uniewinnił⁵ (Fiłończuk, Libudzka 2017).

Z konta Lokalnego Polityka

Przedstawione zdarzenia świadczą o tym, że zamieszki w Ełku nie były odosobnionym aktem chuligańskim. Z tego powodu warto przyjrzeć się kontu przedstawiciela lokalnych elit, który obawiając się konsekwencji publicznego szerzenia mowy nienawiści – po noworocznych zajściach w tym mieście – skasował większość kontrowersyjnych wpisów na Facebooku. Warto podkreślić, że ełcki przypadek wyraźnie różni się przy tym od ujawnionej przez media w kwietniu 2017 r. afery dotyczącej skandalicznych wpisów (m.in. fotomontażu Donalda Tuska w mundurze SS-mana i szubienicy dla Radosława Sikorskiego), które pojawiły się na prywatnym profilu Marii Szonert-Biniendy (Szczęśniak 2017). W przeciwieństwie do problemu konsul honorowej RP w Akron w Ohio aktywność Lokalnego Polityka z Ełku (dalej także jako LP) w mediach społecznościowych nie jest szerzej znana i nie spotkała się jak dotąd z krytyczną analizą. Wypowiedzi oraz treści udostępniane przez tę osobę stygmatyzowały całe kategorie społeczne, a nie konkretne osoby, które mogłyby dochodzić rekompensaty za naruszenie swych praw na drodze sądowej.

Horyzont czasowy analizy zawartości profilu działacza z Ełku został ograniczony do 2016 r. W badanym okresie (tj. od stycznia do końca grudnia) samorządowiec opublikował aż 28 udostępnień o charakterze ksenofobicznym i antymuzułmańskim (średnio prawie 2,5 komunikatu w miesiącu). Spośród nich autorzy wybrali te, które najlepiej oddają istotę problemu. Pokrótce przedstawiono również toczone wokół nich dyskusje:

- a. 29 stycznia 2016 r. Lokalny Polityk udostępnił mem pochodzący od Polskiej Rewolucji Narodowej. Przedstawiał on dziewczynkę w stroju diabełka i zawierał instrukcję: „Po co spłacać mieszkanie 30 lat? Możesz je mieć w 30 dni. 1. Musisz pójść do solarium 2. Musisz polecieć do Syrii 3. Zgubić Polski Paszport 4. Razem z falą emigrantów wrócić do Europy! Następnie wybrać miasto w Europie, gdzie należy się Tobie bezpłatne mieszkanie! Nie bierz byle czego! Jeśli mieszkanie nie spełnia twoich wymagań to jest: RASIZM I BRAK POSZANOWANIA TWOICH PRAW! Teraz masz tylko prawa bez żadnych obowiązków” (mem udostępniony przez LP polubiło 27 osób).
- b. 6 lutego 2016 r. LP udostępnił następujący komunikat: „W Anglii skazano 13 somalijskich muzułmanów za gwałcenie dziewczynek. Oskarżeni tłumaczyli: »jest to część naszej kultury«”. Wiadomość kierująca (tzw. lead) zawierała zdjęcie, na którym znajdowało się ośmiu młodych mężczyzn o ciemnym kolorze skóry. Ten graficznie wyodrębniony akapit tekstu poprzez hiperłącze kierował użytkowników FB na stronę internetową Wolna-Polska.pl. Lokalny Polityk w treści udostępnienia napisał: „W naszym

⁵ Zapadły cztery wyroki: 2 miesiące więzienia i roczny obowiązek prac społecznych (30 godz. miesięcznie), miesiąc więzienia i 8 miesięcy prac społecznych, dwa razy po 6 miesięcy obowiązku prac społecznych; skazani mieli ponadto solidarnie zapłacić zadośćuczynienie dla pokrzywdzonych cudzoziemców w kwocie 1-1,5 tys. zł.

- świecie nazywamy to pedofilią, dla tych młodzieńców to część ich kultury czy te dwie cywilizacje można pogodzić? Przypuszczam że wątplię” (18 polubień, 17 udostępnień).
- c. 26 lutego 2016 r. LP zamieścił link z plotkarskiego portalu Pikio.pl: „Dziennikarka płynęła na łodzi z imigrantami. »To zorganizowana imigracja, 20 proc. to...«”. Reporterka francuska Carol Malouf miała podróżować z imigrantami na trasie Turcja–Niemcy i stwierdzić, że tylko 20% z nich to uchodźcy. Zdjęcie przedstawiało kadr pochodzący rzekomo z programu informacyjnego nadawanego z Bejrutu. Widoczna jest na nim przerażona dziennikarka, natomiast w tle znajduje się podświetlony meczet z minaretami. Lokalny Polityk, udostępniając link, napisał: „Przyjmujcie....mówili, przed wojną uciekają.....mówili” (8 polubień, 1 udostępnienie).
- d. 10 marca 2016 r. LP udostępnił link z PolskaNiepodległa.pl pt. „Dramat! Szwedzka policja zaapelowała do kobiet, aby nie wychodziły z domu po zmroku!”. Lokalny Polityk powiełał niesprawdzonej informację, jakoby policja w miejscowości Östersund w północnej Szwecji zaapelowała do kobiet, aby nie wychodziły z domów same po zmroku, ponieważ grozi im niebezpieczeństwo. Opublikowane zdjęcie ukazywało mapę Szwecji, na której zaznaczono wymienioną miejscowość (9 polubień, 2 udostępnienia).
- e. 31 marca 2016 r. LP udostępnił film „Instytutu Prawdy pt. *Mutti Multikulti*. Lead ukazuje fotomontaż przedstawiający kanclerz Niemiec Angelę Merkel w hidżabie (chuście zakrywającej włosy i szyję, a pozostawiającej odkrytą twarz). Lokalny Polityk skomentował to udostępnienie lakonicznym stwierdzeniem: „Ciekawe!” (11 polubień).
- f. 20 kwietnia 2016 r. LP udostępnił link z PolskaNiepodległa.pl pt. „Oszałeli! Komisja Europejska wymyśliła, że wpakuje do Polski 150 tys. imigrantów!”. *Fake news*, powołując się na Informacyjną Agencję Radiową (IAR), sugerował, że Komisja Europejska postanowiła narzucić krajom członkowskim stały system relokacji, w którym Polsce miało przypaść rzekomo aż 150 tys. imigrantów. Lokalny Polityk skomentował to następująco: „No to nam zaplanowali... Dlaczego wszyscy miłujący demokrację nie chcą skorzystać z demokratycznego narzędzia jakim jest referendum w sprawie przyjęcia imigrantów ekonomicznych, bo w żaden sposób nie można tych ludzi nazwać uchodźcami?” (7 polubień).
- g. 14 maja 2016 r. LP udostępnił, za Polską Agencją Prasową (Kurier.PAP.pl), komunikat o treści: „Światowy Indeks Terroryzmu 2015: Polska bezpieczna. W 2014 r. nastąpił wzrost działań terrorystycznych na świecie aż o 80 proc. Zanotowano także największą liczbę ofiar zamachów – 32,6 tys.”. W prezentowanym indeksie terroryzmu Polska odnotowała poziom 0,0, jest więc krajem bezpiecznym. Lokalny Polityk pyta: „I po co to zmieniać ??????” (13 polubień). Wokół tego wątku rozwinęła się ciekawa dyskusja:
 Internauta: „W całej Europie mają akty terrorystyczne, a my”.
 LP: „Wiocha, że wstyd”.
- h. 14 maja 2016 r. LP udostępnił film użytkownika TV Polska. Pierwsza klatka przedstawia Bazylikę św. Piotra w Rzymie, czerwone niebo nad Watykanem rozświetlają błyskawice. Na pierwszym planie ukazuje się jeździec na koniu, a za nim biały półksiężyc i gwiazda. Film przedstawia islam jako zagrożenie dla chrześcijaństwa. Lokalny Polityk napisał: „NO WŁAŚNIE.....” (9 polubień). Pod udostępnionym filmem pojawiły się liczne komentarze:
 Internauta: „Mój kraj – moja wiara więc nie jestem za przyjęciem uchodźców, niech szejkowie ich przyjmują to jest ich kultura”.
 Internauta: „Popieram [imię Internauty]. Jestem z Jego tezą »Mój kraj – moja wiara«”.
- i. 16 maja 2016 r. LP udostępnił mem podpisany jako „Ruch Narodowy Kanada”. Obraz pokazuje kadr z filmu *Tańczący z wilkami*. Dwóch Indian rozmawia ze sobą. Pierwszy mówi: „Strasznie dużo przyjeżdża tu białych imigrantów ze wschodu”. Drugi odpowiada: „Nie bądź rasistą! Trzeba otworzyć serca. Oni wkrótce zintegrują się z nami i przyjmą tradycyjne sjuksańskie wartości!”. Lokalny Polityk skomentował ten mem następująco: „Takie coś.....” (14 polubień).
- j. 17 maja 2016 r. LP udostępnił link z Fronda.pl pt. *Premier Australii do Europejczyków: Zawracajcie łodzie z imigrantami*. Były premier Australii Tony Abbott, który bezwzględnie rozwiązał problem z imigrantami, miał mówić do Europejczyków: „Zatrzasknijcie drzwi do swoich krajów albo zapłacicie

- straszliwą cenę”. Lokalny Polityk napisał: „Warte przeczytania i przemyślenia.....” (22 polubienia, 1 udostępnienie).
- k. 1 czerwca 2016 r. LP udostępnił link PolishExpress.co.uk: „Dania: imam nawołuje do kamienowania niewiernych kobiet. Islamski duchowny kolejny raz podzegał do zabijania w imię Koranu”. Lokalny Polityk skomentował: „To nie Iran to Dania!!!” (16 polubień, 1 udostępnienie).
- l. 24 lipca 2016 r. LP zamieścił wiadomość ze strony Kamieni Kupa: „Kolejny atak w Niemczech. Uchodźca z Syrii zabił kobietę maczetą. Niemcy: »szaleni« (Afgańczyk) atakuje siekierą w pociągu pod Wuerzburgiem, Niemcy: »szaleni« (Irakijczyk) strzela w Monachium”. Lokalny Polityk napisał: „Niemieckiego koszmaru ciąg dalszy...” (11 polubień). Pod wiadomością jedna z osób podzieliła się informacją: „Nie taki niemiecki ten koszmar. Zabita kobieta była Polką (w ciąży)”. Wkleiła też mem, na którym widać, jak Angela Merkel patrzy przez okulary i widzi zbroczoną krwią własną rękę.
- m. 24 lipca 2016 r. LP udostępnił film z serwisu YouTube rzekomo pokazujący przemoc stosowaną przez emigrantów względem innych mieszkańców we Francji (obecnie niedostępny, prawdopodobnie usunięty przez administratora). Lokalny Polityk napisał: „Ubogacanie kulturowe we Francji.....” (18 polubień). Wokół filmu wywiązała się dyskusja, w której pojawiły się także głosy krytyczne wobec treści propagowanych przez LP:
- Internauta: „[imię LP] naprawdę nie wiem po co publikujesz takie posty? Jak widać zdarzenie miało miejsce 8 lat temu (!!!) i nie wyjaśniony jego kontekst. Po co takie wzbudzanie nienawisci? Moge wkleic 10 filmikow z ostatniego miesiaca gdzie Polak zapewne katolik katuje przypadkowa osobe”.
- LP: „Obudź się [imię Internauty] bo obudzą Cię jak w Nicei, Monachium, i wielu innych miastach Niemiec!. Imigranci zabijają i to jest fakt, żadne różowe okulary tu nie pomogą”.
- n. 15 września 2016 r. LP, poprzez stronę Polska Jakiej Jeszcze Nie Znacicie, udostępnił link ze strony WRealu24.pl dotyczącą imigrantów koczujących w Calais. Wiadomość: „Władze w Calais poddają się! Proszą wojsko o pomoc. Sytuacja jest beznadziejna! Sytuacja w Calais jest bardzo poważna, władze rozkładają ręce. Nie radzą sobie z imigrantami z tzw. »dżungli«”. Zdjęcie przedstawia spalone i rozbite samochody ciężarowe. Komentarz, który pojawia się na początku: „Płaczą Niemcy płacze Francja – tak się kończy tolerancja!” (18 polubień).
- o. 19 września 2016 r. LP udostępnił zdjęcia z ABC7NY pokazujące poszukiwanego przez amerykańską policję przestępcę: „Please share to spread the word. New pictures just released of Ahmad Khan Rahami, the suspect wanted for questioning in the explosions in Chelsea and in Seaside Park, NJ over the weekend”. Opublikowane zdjęcia przedstawiają człowieka o ciemnej karnacji. Nazwisko wskazuje na muzułmanina. Lokalny Polityk napisał: „Kolejny Amerykanin zaatakował Amerykę...” (6 polubień).
- p. 12 października 2016 r. LP udostępnił link z Telewizji Republika: „Syryjski uchodźca, mieszkający w Niemczech, ma 4 żony i 23 dzieci. Wszystkich utrzymują podatnicy (...). Majętny przedsiębiorca z Syrii, który jako uchodźca trafił do Niemiec, otrzymuje wysokie świadczenia – 30030 euro miesięcznie. A wszystko na koszt niemieckiego podatnika”. Zdjęcie prowadzące przedstawia mężczyznę z brodą w stroju arabskim oraz cztery osoby w burkach, otoczone gromadą dzieci (6 polubień).
- q. 20 października 2016 r. LP udostępnił za Wiadomosci.wp.pl informację z Norwegii: „Premier Norwegii: »Jeśli nosisz hidżab, nie dostaniesz u mnie pracy«”. Zdjęcie wiodące pokazywało panią premier Norwegii i kobietę w burce (sic!). Lokalny Polityk napisał: „Nareszcie.....” (74 polubienia, 3 udostępnienia). Pod wiadomością pojawiły się nienawistne komentarze sprowokowane przez treści udostępnione przez LP:
- Internauta: „Oni nie przyjechali tu do pracy, beda chodzic w tych szmatach i pobierac zasiłki od przygłupków”.
- Internauta: „Trochę za późno bo Oslo już jest ciapatę”.
- Internauta: „A powinno byc tak,i to wszedzie-Jesli nosisz te szmaty na sobie dostaniesz strzal ostrzagawczy w potyllice !!!”.
- r. 27 października 2016 r. LP napisał komentarz „Nowa Barbie”, który odnosił się do opublikowanego linku do strony Jaydy Fransen, na której znajduje się artykuł dotyczący sprzedaży muzułmańskiej

Barbie w Wielkiej Brytanii i Ameryce: „Muslim Barbie now on sale in Britain and America”. Zdjęcie zamieszczone na profilu LP przedstawiało lalkę Barbie ubraną w czarny hidżab (26 polubień, 1 udostępnienie). Z wątku wywiązała się dyskusja, w której brali również udział inni lokalni politycy i przedstawiciele miejscowych elit:

Internauta: „Ciekawe jak będzie wyglądał Ken?”

Internauta: „W dżelabie, turbanie i z brodą”.

Internauta: „I zestawem do wysadzania klocków lego”.

Internauta: „Czyli wyższa półka - LEGO Technics”.

Internauta: „A czy w wyposażeniu jest pas szahida ?”.

- s. 21 grudnia LP zamieścił za PCH24.pl wiadomość: „Bruksela bez bożonarodzeniowej choinki. Walki ze świętami Bożego Narodzenia ciąg dalszy. W stolicy Unii Europejskiej w miejsce tradycyjnej choinki stanie areligijna zimowa instalacja”. Lokalny Polityk napisał: „Przy 25% ludności muzumańskiej Bruksela rezygnuje z choinki jako symbolu świąt Bożego Narodzenia! Z czego zrezygnuje przy 30,40 %?????” (37 polubień, 4 udostępnienia).

Wnioski: intersubiektywna reprezentacja „muzułmanina”

Dzięki mediom społecznościowym Lokalny Polityk mógł zerwać z poprawnością polityczną. Zgodnie z nowym trendem wyraził bowiem to, co myśli „lud”, a „establishment” uznał za temat tabu. Co ważne, samorządowiec nie dbał o wiarygodność udostępnianych treści, a jedynie o ich zgodność z własnymi przekonaniami. Nie protestował ani nie kasował komentarzy, będących jawnym przykładem mowy nienawiści, np. „Oslo już ciapaty”, „Ostrzegawczy strzał w potylicę”. Na podstawie treści udostępnianych przez LP można łatwo stworzyć umysłową reprezentację stereotypowego „muzułmanina”. W tej populistycznej narracji typowy wyznawca islamu to:

- młody i silny mężczyzna,
- imigrant ekonomiczny (a nie uchodźca),
- „ciapaty” (odmienny rasowo, o ciemnym kolorze skóry),
- „dzikus” (nie asymiluje się, ponieważ dystans kulturowy jest nie do pokonania),
- „terrorysta” (potencjalny lub rzeczywisty fundamentalista islamski, nazywany mylnie w żargonie internetowym „islamistą”),
- „tchórz” (osoba, która nie chce walczyć o swój kraj),
- „leń” (nie chce pracować, jest roszczeniowy i przyjeżdża po „socjal”),
- „gwałcieł” (stosuje agresję fizyczną i seksualną, które postrzegane są jako nieodłączne elementy kodu kulturowego islamu),
- „talib” (prowadzi akcję misyjną, „islamizuje”, czyli narzuca swój system wartości i kulturę, upraszczając utożsamianą z „szariatem”).

Ten przesycony uprzedzeniami, rasistowski obraz wyobrażonego „muzułmanina” był szeroko rozpowszechniony w środowiskach prawicowych w czasie kryzysu migracyjnego i tuż po nim. Bez większego trudu można znaleźć wiadomości pochodzące z radykalnie prawicowych portali i niesprawdzonych źródeł (np. PolskaNiepodległa.pl, PrawicowyInternet.pl, Wolna-Polska.pl). Najprawdopodobniej znaczna część przekazywanych informacji miała charakter fikcyjny (*fake news*). Rozpowszechniane przez LP treści podsuwały określone schematy interpretacyjne (islamizacja, dżihad, „maczetowanie”), aby wzbudzać reakcje emocjonalne odbiorców względem muzułmanów. Materiały te miały przede wszystkim wywołać lęk i wzbudzać złość, czasem jednak bawić (szyderstwo). Kraje europejskie (np. Szwecja, Francja, Niemcy, Belgia) przedstawiano jako państwa w stanie oblężenia, wewnętrznie zagrożone terroryzmem i postępującą islamizacją.

Prezentowane treści cieszyły się różną popularnością, lecz swoim zasięgiem obejmowały szerokie grono ełczan, ponieważ konto LP na Facebooku było ogólnodostępne. Rozpoznawalność tej osoby i autorytet związany z pełnioną funkcją nadawały status ważności i wiarygodności rozsyłanym treściom. Winą za późniejsze zdarzenia oczywiście nie można bezpośrednio obarczyć LP. Niewątpliwie jednak osoba ta była jednym z agitatorów, których aktywność wpłynęła na radykalizację społeczności lokalnej w Ełku. Uczestnikami

zamieszek w pierwszych dniach stycznia 2017 r. były bowiem głównie osoby młode – użytkownicy FB. Analizowany wypadek należy traktować jako przykład węzła sieci lub gwiazdy socjometrycznej, rozsiewającej islamofobiczne treści. Siła przekazu polegała na replikacji tych treści w Internecie i docieraniu informacji do szerokich kręgów społecznych. Niektórzy, być może, czynili to w sposób bezrefleksyjny, kierując się atawistycznym lękiem przed obcymi, natomiast inni z pełną świadomością konieczności „obrony chrześcijańskiego przedmurza”.

Zakończenie

W sylwestrową noc w dolnośląskiej wsi Brożec dwóch Kanadyjczyków zabiło Polaka. Niedługo po tym w Jeleniej Górze pijany ukraiński kierowca potrafił śmiertelnie dwie nastolatki (Chmielarz 2017). W żadnym z tych miejsc nie doszło jednak do zdarzeń podobnych do tych z Ełku. W ich przypadku nie mieliśmy bowiem do czynienia z długofalowym procesem patologizacji świadomości społecznej, polegającej na rozpowszechnianiu uprzedzeń oraz wzbudzaniu poczucia zagrożenia wśród obywateli. Kanadyjczycy i Ukraińcy nie ogniskowali uwagi w stopniu choćby minimalnie zbliżonym do muzułmanów. Nie kojarzono ich bowiem z zagrożeniem terrorystycznym czy islamizacją.

Treści publikowane przez Lokalnego Polityka w dużej mierze pokrywały się z treściami głoszonymi w mediach społecznościowych przez kandydatów na posłów z partii KORWiN czy Prawo i Sprawiedliwość, którzy w październiku 2015 r. uzyskali w Ełku stosunkowo wysokie poparcie społeczne. Wspólnym mianownikiem było zapewne czerpanie informacji z podobnych źródeł. Każdy kolejny zamach terrorystyczny potęgował przesady, wywołując społeczny lęk przed islamem. Media społecznościowe zalewał wówczas potok islamofobicznych treści, a dyskusje pod wątkami stawały się coraz ostrzejsze. Populiści i ich zwolennicy zamykali się w swoich „bańkach filtrujących” (Pariser 2011: 9-10), otrzymując tylko wiadomości potwierdzające ich przekonania. Ich oddziaływanie było jednak znaczące, gdyż pod wpływem przekazów medialnych poglądy do niedawna niszowe były w stanie zmienić świadomość znaczącej części społeczeństwa. Z badań CBOS wynika, że w maju 2015 r. za przyjęciem uchodźców z Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu było 33% respondentów (53% przeciw), a już w czerwcu 2017 r. tylko 22% (aż 74% przeciw!) (CBOS 2017).

Śmierć młodego Polaka w wyniku awantury z Arabami pracującymi w barze z kebabem stała się iskrą podłożoną na beczkę prochu. Doprowadziła ona do wybuchu skumulowanych emocji, ponieważ zdarzenie o kryminalnym charakterze uruchomiło wypracowane wcześniej antymuzułmańskie schematy interpretacyjne. Dlatego też zabójstwo Daniela Rudnickiego w mediach społecznościowych określano jako „dżihad”, a użycie noża jako „maczetowanie”. Awantura w Ełku spotęgowała ciągle żywe wspomnienia zamachu z Berlina i śmierci polskiego kierowcy ciężarówki, który, jak wielu wówczas wierzyło, heroicznie walczył z terrorystą w kabinie samochodu. Niektórzy lokalni politycy postanowili wykorzystać te tragiczne zdarzenia do autopromocji w mediach społecznościowych. Antymuzułmańska retoryka sprawdziła się w kampanii wyborczej jako instrument pozyskiwania poparcia społecznego. Komunikacja oparta na portalach społecznościowych pozwoliła na szybkie zmobilizowanie mas i zawiązanie zbiegowiska. Sprzyjały też temu okoliczności – dzień wolny od pracy oraz wypity alkohol. Nie bez znaczenia było również wstydlive sąsiedztwo ulic zasiedlonych przez przedstawicieli niższych warstw społecznych, często klientów miejscowego ośrodka pomocy społecznej. W trakcie zamieszek uaktywnili się ełccy pseudokibice – Mazurowcy – młodzi ludzie, uczestniczący w warszawskich Marszach Niepodległości. Wiele wskazuje na ich powiązania z lokalnymi nacjonalistycznymi organizacjami. To oni kolportowali biało-czerwone naramienniki z kotwicą powstańczą i napisem „Ełk”, które były używane na wiecu antymuzułmańskim w Olecku. W zbiegowisku uczestniczyli również członkowie Młodzieży Wszechpolskiej z Ełku, o czym można się dowiedzieć z ich facebookowej strony (*Wszechpolacy...*).

Podglebie dla tych dramatycznych zdarzeń, jak wykazano w artykule, powstało dużo wcześniej. Populistyczne ugrupowania instrumentalizowały bowiem skutki kryzysu migracyjnego i aktywności ISIS. Pojawiła się wówczas wzmożona aktywność w mediach społecznościowych, która – zgodnie z ideologią nowej prawicy – zrywała z polityczną poprawnością. Islam został obarczony winą za zbrodniczy terroryzm oraz przypisano mu ekspansywne tendencje (islamizacja). Przykładem tego typu działań są treści udostępniane przez

LP. Niektóre spośród nich ujawniły się w trakcie noworocznych zamieszek w Ełku. Lokalny Polityk udostępnił na Facebooku: „Płaczą Niemcy, płacze Francja. Tak się kończy tolerancja”. Tłum zgromadzony przed Prince Kebab skandował: „Tak się kończy tolerancja!”. Udostępniony przez LP film o A. Merkel pt. *Mutti Multikulti* mógł z kolei zainspirować tego uczestnika zamieszek, który krzyczał: „Gdzie jest Merkel!”. Rozpowszechniane w mediach społecznościowych treści stały się schematami interpretacyjnymi i fragmentem świadomości społecznej, do czego walnie przyczynili się ludzie rozpowszechniający islamofobiczne treści. Konsekwencje zdarzeń można było przewidzieć. Jeden z uczestników dyskusji nad „indeksem terroryzmu” z 14 maja 2016 r. prorokował: „W Polsce jest tylko kwestią czasu kiedy podkręcanie spirali nienawiści doprowadzi do aktów przemocy kwalifikowanych jako terrorystyczne... zresztą – o ile mnie ktoś nie wprowadził w błąd – już doszło w Ełku do pobicia na tle rasowym dwóch osób prowadzących kiosk z kebabem”.

Bibliografia

- Canovan M. (2008), *Lud*, S. Szymański (tłum.). Warszawa: Sic!
- CBOS (2017), *Stosunek do przyjmowania uchodźców*, Komunikat z badań CBOS, nr 44, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_044_17.PDF [dostęp: 21.12.2017]
- Chmielarz W., *Ełk będzie się powtarzać*, <http://laboratorium.wiecz.pl/2017/01/03/elk-bedzie-sie-powtarzac/> [dostęp: 3.01.2017].
- Coser L. A. (2009), *Funkcje konfliktu społecznego*, S. Burdziej (tłum.). Kraków: Zakład Wydawniczy Nomos. *Czy powinniśmy przyjąć do Polski uchodźców?*, <http://elk.wm.pl/302425,Czy-powinnismy-przyjac-do-Polski-uchodzcow.html#axzz4VCgKfEA7> [dostęp: 12.11.2017].
- Dollard J., Miller N., Doob L., Mowrer O., Sears R. (1939), *Frustration and aggression*. New Haven: Yale University Press.
- Dżihad w Ełku? Nie żyje 21 latek*, <http://elk.dlawas.info/wiadomosci/dzihad-w-elku-nie-zyje-21-latek/cid,8823,a> [dostęp: 12.11.2017].
- Filończuk R., Libudzka A. (2017), *Zapadł wyrok ws. ataku na cudzoziemców w Ełku*, <http://fakty.interia.pl/warminsko-mazurskie/news-zapadl-wyrok-ws-ataku-na-cudzoziemcow-w-elku,nId,2377723> [dostęp: 12.11.2017].
- Kozinets R.V. (2012), *Netnografia. Badania etnograficzne online*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Łyszczarz M. (2012), *Tatarzy polscy a islamofobia*. „Nurt SVD. Półrocznik misjologiczno-religioznawczy” 2(132).
- Łyszczarz M. (2014), *Obraz muzułmanów w sferze publicznej. Specyfika polskiego dyskursu medialnego dotyczącego islamu* [w:] *Kreowanie przestrzeni społecznej w cyfrowym świecie. Wpływ mediów na rzeczywistość polityczną oraz funkcjonowanie ruchów społecznych i religijnych w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej*, M. Łyszczarz, S.M. Marcinkiewicz, M. Sokołowski (red.). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Łyszczarz M. (2017), *Specyfika medialnego dyskursu dotyczącego islamu i muzułmanów w Polsce*. „Rocznik Tatarów Polskich” IV(XVIII), s. 2.
- Marcinkiewicz S.M. (2014), *Internet w procesach migracyjnych na przykładzie polskich migrantów w Irlandii. Studium e-tnograficzne*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.
- Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*, Wien 2006, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/156-Manifestations_EN.pdf [dostęp: 13.12.2017].
- Napad na kebab Kleopatra w Ełku*, <http://miasto-gazeta.pl/napad-na-kebab-kleopatra-w-elku/> [dostęp: 12.11.2017].
- Pariser E. (2011), *The filter bubble: What the internet is hiding from you*. London: Penguin Books Limited.
- Sztompka P. (2002), *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków: Znak.
- Tajfel H., Turner J. C. (1979), *An integrative theory of intergroup conflict* [w:] W.G. Austin, Worchel S. (eds.), *The social psychology of intergroup relations*. Monterey, CA: Brooks-Cole.
- Szcześniak A. (2017), *Szonert-Binienda zhakowała Szonert-Biniendę. Inaczej tego zrozumieć nie sposób*, https://oko.press/szonert-binienda-zhakowala-szonert-biniende-inaczej-tego-zrozumiec-nie-sposob/?fb_comment_id=1650485234980373_1899160363446191#f2f47610699fd [dostęp: 13.12.2017].

Wiec protestacyjny w Olecku przeciwko utworzeniu w mieście ośrodka dla uchodźców, <http://olecko.wm.pl/80188-323148,Wiec-protestacyjny-w-Olecku-przeciwko-utworzeniu-w-miescie-osrodka-dla-uchodzcow,2083382.html> [dostęp: 12.11.2017].

Wszepolacy Elk, <https://www.facebook.com/WSZECHPOLACY.ELK/> [dostęp: 12.11.2017].

Zamachy terrorystyczne 2016, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/zamachy-terrorystyczne-2016-infografika/2d54bdf> [dostęp: 12.11.2017].